

ΚΡΙΣΙΣ ΣΕΡΒΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ «ΜΕΡΟΠΗΣ», ΤΟΥ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ

Ὡς γνωστόν, ὁ παρ' ἡμῖν Πρέσβυς τῆς Σερβίας κ. Βλάδαν Γεώργεβιτς μετέφρασεν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν σερβικὴν τὴν Μερόπην τοῦ κ. Βερναρδάκη. Ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ ὁ περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας ἐνδιατρίβων Σέρβος διδάκτωρ Milan Savitch, ἐν ἰδιαιτέρῳ αὐτοῦ ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐν τῷ ἐβδομαδιαίῳ φιλολογικῷ περιοδικῷ «*Γάθορ*» φέρει λίαν εὐμενεῖς κρίσεις περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Βερναρδάκη. Τὸ ἄρθρον τοῦτο κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῆς σερβικῆς ἔχει οὕτω :

Μερόπη. Τραγωδία εἰς πράξεις πέντε ὑπὸ κ. Δ. Ν. Βερναρδάκη, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς εἰς τὴν σερβικὴν ὑπὸ κ. Βλάδαν Γεώργεβιτς καὶ δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ περιοδικόν «*Ὀταζβίνα*» (Πατρίς). Τεύχος Ἰουλίου 1892.

Ἐν τῷ περὶ ποιήσεως συγγράμματι αὐτοῦ (ἐν κεφαλαίῳ Δ') ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφέρει ὅτι ἐν πάσῃ τραγωδίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ συγγενεῖς ἢ στενοὶ φίλοι ὁλοθρόως ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς τύχης ἀλλήλων, τρία τινα κινουῦσιν ἐν ἡμῖν τὸ αἶσθημα τοῦ φόβου καὶ τοῦ αἵκτου. Πρῶτον, ὅταν συγγενὴς ἢ φίλος φονεύῃ συγγενὴ τινὰ ἢ φίλον σου καὶ γνωρίζῃ τίνα φονεύει, ὡς ἡ Μήδεια τοῦ Εὐριπίδου, ἥτις φονεύει τὰ ἑαυτῆς τέκνα· δευτέρον, ὅταν φονεύῃ, ἀλλ' ἀγνοῇ τίνα φονεύει, μανθάνῃ δὲ τοῦτο βραδύτερον, ὡς ὁ Οἰδίπους τοῦ Σοφοκλέους, ὅστις φονεύει τὸν πατέρα του· καὶ τρίτον, ὅταν ἔχῃ μὲν τὴν πρόθεσιν νὰ φονεύσῃ, ἀλλ' ἀναγνωρίζῃ ἐγκαίρως τὸν ὃν προτίθεται νὰ φονεύσῃ καὶ οὕτως ἀπέχει τοῦ φόνου, ὡς ἡ Μερόπη τοῦ Εὐριπίδου, ἥτις διανοεῖται μὲν νὰ φονεύσῃ τὸν υἱὸν τῆς Λίπυτον, ἀλλ' ἀναγνωρίζει αὐτὸν ἐγκαίρως καὶ οὕτω ἀπέχει τοῦ φόνου. Αὕτη ἡ τρίτη περίπτωσις εἶνε κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἡ ἀρίστη. Ἀλλ' αἱ σημεριναὶ ἡμῶν βλέψεις δὲν συνάδουσιν μὲ τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους ἢ δευτέρα περίπτωσις θεωρεῖται σήμερον ὑπὸ τραγικὴν ἔποψιν ὡς ἡ ἀρίστη, καὶ τοῦτο διότι ἡ μὲν πρώτη περίπτωσις εἶνε καθαυτὸ φρικώδης, ἡ δὲ τρίτη εἰς οὐδὲν ἀπολήγει ἀποτελέσμα, ἀλλὰ μόνον ἐμφαίνει πρόθεσιν, δυναμένην ὅμως νὰ προξενήσῃ συγχίνησιν.

Ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀριστοτέλους μανθάνομεν ἐπίσης ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπεξεργάσθησαν τὸν περὶ Μερόπης μῦθον καὶ ὅτι πρῶτος ὁ
τομος ια'. Ἰούλιος.

Εὐριπίδης ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ρηθέντος μύθου ἔγραψε τραγωδίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Κρεσφόντης». Καὶ ἀπωλέσθη μὲν σὺν τῷ χρόνῳ ἡ τραγωδία αὕτη, ἀλλὰ διεσώθη ὁ μῦθος, ὅστις καὶ μόνος εἶνε ἐξαιρέτως τραγικός. Ἐάν ὁ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν περὶ τὴν δραματικὴν συγγραφὴν τρόπον τοῦ Εὐριπίδου, τὰ ἐναπολειφθέντα αὐτοῦ ἔργα ὥς καὶ τὴν ἐπιρροὴν ἣν ταῦτα ἐξήσκησαν ἐπὶ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ καὶ πρὸ πάντων ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων, ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ περὶ Μερόπης μῦθος ἐδημιουργήθη τρόπον τινὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ Εὐριπίδου καὶ ὅτι μόνος αὐτὸς ἠδύνατο νὰ ἐπεξεργασθῇ θεόντως τὸν μῦθον πρὸς συγγραφὴν ἀληθοῦς τραγωδίας. Ἄλλοι ποιηταὶ οὐδὲ κἂν διανοήθησαν νὰ χρησιμοποιήσωσι αὐτὸ τὸ θέμα· δικαίως λοιπὸν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀπκαλεῖ τὸν Εὐριπίδην τὸν τραγικώτερον τῶν ποιητῶν· ὁ δὲ μέγας αὐτοῦ ἀντίπαλος ὁ Σοφοκλῆς, λέγει ὅτι αὐτὸς μὲν (ὁ Σοφοκλῆς) παρουσιάζει τοιοῦτους χαρακτήρας, ὅποίους ὁ ποιητὴς ὀφείλει νὰ δημιουργήσῃ, ὁ δὲ Εὐριπίδης παρουσιάζει τοιοῦτους, ὅποίους πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ ὄντα πρόσωπα. Ἄρα ὁ Σοφοκλῆς εἰκονίζει τοὺς ἀνθρώπους οὕτως ὅπως ὡς ἔγγιστα ὀφείλουσι νὰ ᾤσιν, ὁ δὲ Εὐριπίδης οὕτως ὡς πράγματι εἶνε.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται ὀρθὸν ὅτι ὁ Εὐριπίδης εἶνε ὁ μᾶλλον πλησιέστερος εἰς τὴν ἔννοιαν, ἣν περὶ τραγωδίας σήμερον ἔχομεν. Ὁ Εὐριπίδης εἶνε πραγματιστὴς συνάμα δὲ καὶ καλλιτέχνης, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰς περιπετείας, ἅς ὁ μῦθος παρέχει, ἀλλὰ δημιουργῶν καὶ πλείστας ἄλλας νέας. Οὐδόλως λοιπὸν παράδοξον ὅτι τοιοῦτος ποιητὴς συνεκίνησε τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ συμπολίτας καὶ αὐτὸν τὸν μέγαν Σωκράτην, ἐξήσκησε δὲ μεγάλην ἐπιρροὴν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς μεταγενεστέρως δραματικῆς ποιήσεως, ὡς λόγου χάριν ἐπὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Ἀριστοφάνους, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς ποιήσεως καὶ καλλιτεχνίας. Ἡ ἀξία ὅμως αὐτοῦ μόνον μετὰ θάνατον ἀνεγνωρίσθη, διότι κατὰ τὸν βίον του ματαίως ἠγωνίσθη ἐναντίον τῶν παλαιῶν παραδόσεων τῆς τέχνης, ἣν ὁ Σοφοκλῆς ἀντεπροσώπευεν. Ἡ ὑπόληψις ἥς ἀπολαμβάνει ὁ Εὐριπίδης, λέγει ὁ Κούρτιος, ἔγκειται ἐν τῇ ἐπιτυχεῖ χρήσει τῶν ἀρχαίων μύθων ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. Ὁ Εὐριπίδης ἐπόθησε τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν παράστασιν χαρακτήρων, ὅποιοι πράγματι ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσιν, ὁ δὲ πόθος οὗτος ἐπικρατεῖ καὶ σήμερον καὶ θὰ ἐπικρατῇ αἰετοτε ἐν τῇ δραματικῇ ποιήσει.

Μεταξὺ πάντων τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν μύθων ὁ μᾶλλον ἐλκύσας τὴν προσοχὴν τῶν νεωτέρων δραματικῶν εἶνε ὁ περὶ Μερόπης. Τὸν μῦθον τοῦτον ἐχρησιμοποίησε πρὸς ποιήσιν τραγωδίας ἡ τοῦλάχιστον ἔδωκε δι' αὐτοῦ σχέδιον τοιαύτης ὁ καρδινάλιος Ρισελιέ κατὰ τὸ ἔτος 1641

ὑπὸ τὸν τίτλον «Τηλεφόντης». Βραδύτερον ἐπεξεργάσθησαν τὸ αὐτὸ θέμα ὁ Γιλβέρτης καὶ ὁ Σαπέλ, πρὸ πάντων δὲ ὁ ἰταλὸς Μάφιος καὶ ὁ γάλλος Βολταῖρος. Ὁ Μάφιος ἔγραψεν ἐν ἔτει 1713 τὴν Μερόπην του, ἣν οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ λίαν ἐξετίμησαν, ὁ δὲ Βολταῖρος ἀνωμολόγησεν ὅτι πρῶτος ὁ Μάφιος κατώρθωσε νὰ ποιήσῃ τραγωδίαν ἄνευ ἐρωτικῆς πλοκῆς. ἔνθα τὸ μητρικὸν φίλτρον παρέχει ὅλας τὰς περιπετείας. Ἡ Μερόπη τοῦ Βολταίρου παρεστάθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1743 καὶ ἐπέτυχε πληρέστατα.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω τραγωδιῶν αἱ μόναι γνωσταὶ εἰς ἡμᾶς εἶνε ἡ τοῦ Βολταίρου καὶ ἡδὴ ἡ νεωτέρα τοῦ Βερναρδάκη. Ἡ πρώτη ἐγράφη εἰς ποίησιν ὁμοιοκαταληκτοῦσαν, ἡ δὲ δευτέρα εἰς πεζὸν λόγον· τούλάχιστον οὕτω μετέφρασεν αὐτὴν ὁ κ. Βλάδαν.¹ Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Βολταῖρος προσεκολλήθη καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸν μῦθον, ὁ Βερναρδάκης ἀπ' ἐναντίας μικρὰν αὐτοῦ ἔκαμψε χρῆσιν καὶ ἐπαίησέ τραγωδίαν ὄντως ἐξαίρετον ἐν τῇ ἀληθείᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Ἡ τραγωδία τοῦ Βολταίρου ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῇ «Πολυφόντης», διότι ὁ Πολυφόντης πράγματι εὕρισκε ἐν αὐτῇ τραγικὸν τέλος, ἐνῷ ἡ τοῦ Βερναρδάκη τραγωδία ἡ ὀνομασθεῖσα «Μερόπη» δικαίως φέρει τὸν τίτλον τοῦτον.

Θέλω ἐν ἀρχῇ ἐκθέσει τὸν μῦθον, ἵνα γίνῃ δῆλον πῶς ὁ Βερναρδάκης μεγαλοφυῶς ἐνόησεν αὐτὸν καὶ τὸν ἐπεξεργάσθη πρὸς ποίησιν τραγωδίας.

Κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἡρακλειδῶν διανομὴν τῆς Πελοποννήσου, μετὰ τὴν κατάκτησιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Δωριέων κατὰ τὸν 11ον π. Χ. αἰῶνα, ἡ εὖφορος Μεσσηνία περιῆλθεν εἰς τὸν νεώτερον ἀδελφὸν Κρεσφόντην, ὅστις συνεζεύχθη τὴν Μερόπην, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας Κυψέλου, ἐκ τῆς ὁποίας ἔσχε τρεῖς υἱούς. Ἡ ἐν Μεσσηνίᾳ μεταπολίτευσις συνετελέσθη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡττον εἰρηνικῶς, καθότι ὁ Κρεσφόντης, πιθανῶς τῇ εἰσηγήσει τῆς Μερόπης, προσεπάθησε νὰ συνδιαλλάξῃ νικητὰς καὶ νικηθέντας καὶ νὰ συγχωνεύσῃ αὐτοὺς εἰς ἓν ἔθνος. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἤρесе τῇ τῶν Δωριέων ἀριστοκρατίᾳ, ἥτις στασιάζει ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐπίσης Ἡρακλείδου Πολυφόντου. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν φονεύεται ὁ Κρεσφόντης καὶ σὺν αὐτῷ καὶ οἱ δύο πρεσβύτεροι υἱοὶ του, μόλις δὲ σωθεὶς ὁ νεώτερος υἱὸς του Αἴπυτος μεταφέρεται παρὰ τινα φίλον εἰς Αἰτωλίαν. Ὁ Πολυφόντης ἀρπάζει τὴν ἐξουσίαν, ὅπως ἀποκτήσῃ δὲ καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν κατοίκων, νυμφεύεται καὶ τὴν χήραν τοῦ Κρεσφόντου Μερόπην. Ἀλλ' ὁ Πολυφόντης δὲν εἶνε ἀσφαλὲς ἐφόσον ζῇ ὁ υἱὸς τῆς Μερόπης, τούτου δ' ἕνεκα ὑπόσχεται ἀ-

¹ Σημ.: Ἡ Μερόπη τοῦ κ. Βερναρδάκη μετεφράσθη εἰς πεζὸν λόγον, ἵνα μὴ χάριν τῶν στίχων ἀπολεσθῇ ἡ καλλονὴ καὶ τῆς ελαχίστης φράσεως.

μοιδὴν εἰς ὄντινα ἤθελε φέρεי τὴν κεφαλὴν τοῦ Αἰπύτου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Αἰπυτος ἐνηλικιωθεὶς καὶ γνωρίσας τίς ἦτο, ἀποφασίζει νὰ μεταβῇ εἰς Μεσσηνίαν καὶ ἐκδικηθῇ τὸν πατέρα του· ἔρχεται λοιπὸν εἰς Μεσσηνίαν καὶ παρουσιάζεται εἰς τὸν Πολυφόντην ὑπὸ ψευδὲς ὄνομα καὶ ὡς φονεὺς τοῦ Αἰπύτου. Ἡ Μερόπη μαθεῖσα ὅτι ὁ ἐλθὼν ξένος εἶνε ὁ φονεὺς τοῦ Αἰπύτου, ἀποφασίζει νὰ φονεύσῃ αὐτόν, ἀλλ' ἐν τῇ κρίσιμῳ στιγμῇ ἀναγνώριζει τὸν υἱὸν τῆς καὶ συνεννοεῖται μετ' αὐτοῦ νὰ φονεύσωσι τὸν Πολυφόντην, ὃν πράγματι φονεύει ὁ Αἰπυτος καὶ καταλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν.

Τοιοῦτος ὁ μῦθος. Κατὰ δὲ τὴν ἱστορίαν, ὁ Αἰπυτος δὲν ἦτο υἱὸς τῆς Μερόπης, ἀλλ' Ἀρκὰς τις, ὅστις ἐκίνησε στάσιν ἐν Μεσσηνίᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρεσφόντου καὶ κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν.

Ὁ Βολταίρος μετεχειρίσθη τὸν μῦθον μετὰ τίνος παραλλαγῆς· κυρίως εἰπεῖν προετίμησε ἑτέραν παράδοσιν, κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ Πολυφόντης δὲν ἔλαβεν ὡς σύζυγον τὴν Μερόπην εὐθὺς μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ βραδύτερον, τοῦτέστι μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Αἰπύτου καὶ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Μερόπης καὶ τὴν μεταξὺ μητρὸς καὶ υἱοῦ γενομένην συνεννόησιν τοῦ νὰ προσποιηθῶσι ψευδῇ φιλίαν πρὸς τὸν Πολυφόντην, ἵνα εὐκολώτερον καταρθώσωσι τὸν ὀλεθρον αὐτοῦ. Καὶ πράγματι κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην ὁ Πολυφόντης συμβιβασθεὶς μετὰ τῆς Μερόπης νυμφεύεται αὐτήν, ἀλλὰ φανεύεται ὑπὸ τοῦ Αἰπύτου, καθ' ἣν στιγμὴν φέρει θυσίας εὐχαριστηρίους εἰς τοὺς Θεοὺς διὰ τὸν μετὰ τῆς Μερόπης γάμον του.

Ἡ τοῦ Βολταίρου λοιπὸν τραγωδία εἶνε ἀπλῶς ποιητικὴ ἐπεξεργασία δεδομένου μύθου, ἐπεξεργασία πλήρης ὡραίων εἰκόνων. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ Βολταίρου δὲν δύναται νὰ μᾶς εὐχαριστήσῃ ὡς τραγωδία, καθὼ μὴ ἔχον τοὺς ὅρους οὓς ἀπαιτεῖ αὕτη. Ἡ Μερόπη δὲν εἶνε ἡ τραγικὴ ἥρωίς, ἡ δὲ Μερόπη τοῦ Βολταίρου δύναται νῆ θεωρηθῇ ἀπλῶς ὡς θεατρικὸν ἔργον, ἐνθα τὰ πάντα ἐπὶ τέλους καλῶς ἀπολήγουσιν, ἀφοῦ ἐκβάλλεται τοῦ μέσου ὁ κακοῦργος Πολυφόντης.

Ἰδωμεν τώρα πῶς ἄλλως ἐννόησε τὸν μῦθον ὁ Ἕλλην Βερναρδάκης. Ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ τὰ πράγματα ἐκτίθενται μέχρι τινὸς ὡς ἡ παράδοσις ἀναφέρει. Ἀμα καταλαβὼν τὴν ἐξουσίαν ὁ Πολυφόντης νυμφεύεται τὴν Μερόπην, πείσας αὐτήν ὅτι αὐτὸς (ὁ Πολυφόντης) δὲν ἐφόνευσε τὸν σύζυγόν τῆς, ἀλλ' ὅτι οὗτος εὗρε πῶς τὸν θάνατον κατὰ τὴν μάχην, οὐδ' ὅτι αὐτὸς ἐφόνευσε τοὺς υἱοὺς τῆς, ἀλλ' ὅτι οὗτοι ἔπεσον ὑπὸ χειρὸς ἄλλης. Μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν ἀπὸ τοῦ μετὰ τῆς Μερόπης γάμου του, ὁ Πολυφόντης, μὴ ἀποκτῆσας μετ' αὐτῆς τέ-

κνα, διανοεῖται ἐν συνεννόησει μετὰ τῶν προυχόντων Δωριέων νὰ υἱοθετήσῃ τὸν Αἴπυτον. Ἡ πρόθεσις αὕτη τοῦ Πολυφόντου καθησυχάζει κάπως καὶ πρᾶναι τὴν Μερόπην, ἣτις παραιτεῖται τῆς μετὰ τῶν Μεσσηνίων ἐναντίον τοῦ Πολυφόντου συνωμοσίας. Ἐν τῷ μεταξύ παρουσιάζεται ὁ Αἴπυτος ὑπὸ ψευδὲς ὄνομα καὶ ὡς φονεὺς ἑαυτοῦ, προστρέχει εἰς τὸν βωμὸν αἰτούμενος προστασίαν καὶ ψευδῶς ὁμολογεῖ εἰς τὸν Πολυφόντην ὅτι ἐφόνευσε τὸν Αἴπυτον. Ὁ Πολυφόντης πιστεύει μὲν εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ ξένου, ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος εἶχεν ἤδη καταφύγει εἰς τὸν βωμὸν ὡς ἐκέτης, ἀναγκάζεται νὰ τῷ ὑποσχεθῇ προστασίαν. Ἐν τούτοις ἡ γραῖα τροφὸς τῆς Μερόπης, Εὐρυμέδῃ, πείθει αὐτὴν ὅτι ὁ Πολυφόντης οὐ μόνον δὲν διανοεῖται νὰ υἱοθετήσῃ τὸν Αἴπυτον, ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἔστειλε φονεῖς εἰς Αἰτωλίαν ἵνα φονεύσωσι τὸν υἱὸν τῆς. Ἡ Μερόπη μαθοῦσα ἐν τῷ μεταξύ ὅτι ὁ ἐν τοῖς ἀνακτόροις ξένος εἶνε ὁ φονεὺς τοῦ υἱοῦ τῆς καὶ ὅτι ὁ Πολυφόντης προστατεύει αὐτόν, οὐδόλως πλέον ἀμφιβάλλει περὶ τῆς κακῆς πίστεως τοῦ συζύγου τῆς καὶ ὁρμᾷ κατὰ τοῦ ξένου ὅπως φονεύσῃ αὐτόν, ἀλλ' ἐμποδίζεται ὑπὸ τοῦ Πολυφόντου καὶ τῶν δορυφόρων καὶ ἀποφασίζει νὰ θανατώσῃ αὐτόν κρυφίως. Ἡ πεποιθήσις αὐτῆς ὅτι ὁ ἐν τοῖς ἀνακτόροις ξένος εἶνε ὁ φονεὺς τοῦ υἱοῦ τῆς ἐνισχύεται ἔτι μᾶλλον, ὅτε ὁ φυγαδεύσας ἄλλοτε καὶ διαφυλάξας τὸν μικρὸν Αἴπυτον ἀρχαῖος ὑπηρέτης τοῦ οἴκου Λυκόρτας, ἐπιστρέψας ἐξ Αἰτωλίας πληροφορεῖ τὴν Μερόπην ὅτι ἐξηφανίσθη ὁ Αἴπυτος. Εἰσέρχεται λοιπὸν νύκτωρ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ βωμοῦ, ἐνθα κοιμᾶται ὁ Αἴπυτος, ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἐτοιμάζεται νὰ φονεύσῃ αὐτόν, παρουσιάζεται καὶ πάλιν ὁ Λυκόρτας, ὅστις πληροφορεῖ τὴν Μερόπην ὅτι ὁ ξένος εἶνε αὐτὸς ὁ υἱὸς τῆς. Μήτηρ καὶ υἱὸς ἐναγκαλίζονται ἀλλήλους.

Ἀλλ' ὁ Πολυφόντης εἶχε πράγματι υἱοθετήσῃ τὸν Αἴπυτον καὶ ἐπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ τὸν φονέα αὐτοῦ· ἠγνῶει ὅμως τίς ἦτο ὁ ξένος. Ἴνα πρᾶνῃ δὲ τὴν λύπην καὶ ἀγανάκτησιν τῆς συζύγου του, ὁ Πολυφόντης ὀρκίζεται αὐτῇ ὅτι θέλει θανατώσῃ τὸν ξένον. Ἀλλ' ἡ Μερόπη γνωρίζουσα ὅτι ὁ Πολυφόντης ἐπιθυμεῖ τὸν θάνατον τοῦ Αἰπύτου δὲν τολμᾷ οὐδὲ θέλει νὰ γνωρίσῃ αὐτῷ ὅτι ὁ ξένος εἶνε ὁ υἱὸς τῆς. Ἡ ἀπελπισία αὐτῆς φθάνει εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, ὅτε ὁ Πολυφόντης τῇ ἀγγέλλει ὅτι θέλει φονεύσῃ τὸν ξένον. Φρικτὸν δέλημμα! Ἐὰν μὲν γνωρίσῃ εἰς τὸν σύζυγόν τῆς ὅτι ὁ ξένος εἶνε ὁ υἱὸς τῆς, ὁ Πολυφόντης θέλει φονεύσῃ αὐτόν, ὡς τοῦλάχιστον αὐτῇ ὑποθέτει· ἐὰν δὲ δὲν τὸ ἀνακοινώσῃ, πάλιν ὁ Πολυφόντης θέλει θανατώσῃ αὐτόν, ὡς ὁ ἴδιος ἐδήλωσε. Ἐν τῇ φρικτῇ ταύτῃ θέσει εὐρισκομένη, ἰκετεύει τὸν σύζυγόν τῆς ὅπως φεισθῇ τῆς ζωῆς τοῦ ξένου, ἀλλ' ὁ Πολυφόντης οὐδὲν πλέον θελεῖ γ' ἀ-

κούση, διότι ὠρκίσθη εἰς τοὺς θεοὺς ὅτι θέλει φονεύσει τὸν ξένον. Ἄγουσιν ἤδη τὸν Αἴπυτον πρὸς θάνατον, ἀκολουθοῦντος τοῦ Πολυφόντου, ἐν τῇ κρισίμῳ δὲ ταύτῃ στιγμῇ ὁρμᾷ ἡ Μερόπη κατὰ τοῦ Πολυφόντου καὶ φονεύει αὐτόν. Ἐπανίστανται οἱ Μεσσηνιοί, ἐλευθερώνουσι τὸν ξένον καὶ ἀνακηρύττουσιν αὐτὸν βασιλέα, μαθόντες παρὰ τοῦ Λυκόρτα ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ τῆς Μερόπης υἱὸς Αἴπυτος.

Ἄλλ' οἱ Δωριεῖς δὲν θέλουσι ν' ἀναγνώρισωσι τὸν Αἴπυτον ὡς βασιλέα, ἐφόσον δὲν ἤθελε τιμωρηθῇ ὁ φονεὺς τοῦ Πολυφόντου. Συνεπεία τούτου ἐκρήγνυται ἐμφύλιος πόλεμος, πρὸς κατάπαυσιν δ' αὐτοῦ ἡ Μερόπη μεταβαίνει πρὸς τὴν γερουσίαν τῶν Δωριέων καὶ αὐτοκτονεῖ ἐνώπιον αὐτῆς, προσφέρονσα αὐτῷ ἑαυτὴν θῦμα εἰς ἐξιλέωσιν τῶν Δωριέων. Ἡ πράξις αὕτη συντελεῖ εἰς κατάπαυσιν τοῦ πολέμου καὶ συμφιλίωσιν Δωριέων καὶ Μεσσηνίων, ἀμφότερα δὲ τὰ φύλα ἀναγνωρίζουσι τὸν Αἴπυτον ὡς βασιλέα.

Ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης ἀνελίξεως γίνεται ὁκλον ὅτι ὁ Βερναρδάκης ἐξ ἀπλοῦ μύθου κατῴρθωσε νὰ ποιήσῃ ἀληθῆ τραγωδίαν πλήρη τραγικῶν περιπέτειων καὶ ἐπεισοδίων. Ἐκ γυναικὸς ἐμπορουμένης ὑπὸ κοινοῦ αἰσθήματος ἐκδικήσεως, ἀπέδειξεν ἀληθῆ τραγικὴν ἡρωίδα, ὑψηλοῦ χαρακτήρος, καὶ ἵνα τοῦτο κατορθώσῃ, ὥφειλε νὰ παραβῇ τὸν μῦθον καὶ παρουσιάσῃ αὐτὴν ὡς φονέα τοῦ Πολυφόντου. Ἡ Μερόπη ἡμάρτησε συζευθεῖσα τὸν Πολυφόντην, ὡς ἡ μήτηρ τοῦ Ἀμλέτου Γερτρούδη ἡμάρτησε συζευθεῖσα τὸν φονέα τοῦ συζύγου τῆς Κλαύδιον. Καὶ ἐπηνώρθωσε μὲν τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, ἀλλὰ τὸ ἐπηνώρθωσε δι' ἑτι μεγαλειτέρου ἁμαρτήματος, διὰ τοῦ φόνου δηλοτότι τοῦ Πολυφόντου, τὸ δ' ἁμάρτημα τοῦτο ἐπέδρασε μοιραίως καὶ ἐπὶ τῆς τύχης αὐτῆς καὶ συνεπῆνεγκε καὶ τὸν ἑαυτῆς θάνατον. Ὡφειλε ν' ἀποθάνῃ, διότι ἐφόνευσε τὸν Πολυφόντην, ἂν καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε δίκαιον νὰ πράξῃ τὸν φόνον τοῦτον· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Πολυφόντης πράγματι εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ υἱοθετήσῃ τὸν Αἴπυτον, οὐδὲν πλέον εἶχε δίκαιον νὰ φονεύῃ αὐτόν. Ἐνταῦθα ἀκριβῶς ἔγκειται ἡ τραγικὴ περιπέτεια. Καὶ ἑτέρα ἐπίσης τραγικὴ περιπέτεια εἶνε ἡ ἐξῆς· ὁ θάνατος τοῦ Πολυφόντου γίνεται ἀφορμὴ πολλῶν ἐρίδων, ἡ πατρίς φθάνει εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον, πρόκειται δὲ ἤδη δυσὶν θάτερον, ἢ νὰ ἀπολεσθῇ ἡ πατρίς ἢ πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς νὰ πέσῃ ἕτερον μικρότερον θῦμα. Τὸ μικρότερον τοῦτο θῦμα εἶνε αὕτη ἡ Μερόπη, ἡ ἄμεσος ἄλλως τε ἀφορμὴ τῶν ἐρίδων. Προσφέρονσα ἄρα ἑαυτὴν θῦμα χάριν τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος, ἡ Μερόπη ἐξαγνίζεται τοῦ ἁμαρτήματός της καὶ φθάνει εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τραγικῆς λάμψεως.

Πόσον ὠραία ἡ σχέσις μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, ὅπερ καὶ

πάλιν ἀποτέλεσμα εἶνε αἰτία ἑτέρου ἀποτελέσματος καὶ ἐφεξῆς μέχρι τέλους !

Μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἠδύνατο ἡ Μερόπη νὰ καταστῇ ἀληθῶς τραγικὴ ἥρωίς, ἢ δὲ «Μερόπη» ἀληθὴς τραγωδία. Ὁ Βερναρδάκης λοιπὸν εἶνε ἄξιος ἀπόγονος τοῦ Εὐριπίδου, ὡς κατορθώσας νὰ συσχετίσῃ τὴν ἀρχαίαν κλασικὴν ποίησιν μετὰ τῆς νεωτέρας τέχνης.

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΚΩΜΩΔΙΑ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟΣ

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗ ΚΑΙ ΜΙΧ. ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΧΟΡΝΑΡΟΣ, ἐτῶν 48. — ΝΙΝΑ, σύζυγός του, ἐτῶν 20. — ΤΟΤΟΣ ΒΟΤΑΝΗΣ, ἀνεψιός των, ἐτῶν 26. — ΜΑΣΙΓΓΑ, προστατευομένη τοῦ Χορνάρου, ἐτῶν 18. — ΙΩΣΗΦ, ὑπηρέτης τοῦ Χορνάρου.

Ἡ σκηνὴ ἐν Ἀθήναις σύγχρονος.

(Αἶθουσα, ἣ ἐν γένει ἐπέπλωσις τῆς ὁποίας δεικνύει ὅτι ἀνήκει εἰς κυνηγόφιλον. Δεξιᾷ, πανοπλία μετὰ διαφόρων κυνηγετικῶν ὅπλων, σαλπίγγων καὶ δύο μικρῶν ἐλαφοκεράτων πρὸς τὸ ἄνω μέρος. Εἰς τὸ βάθος θύρα μετὰ παραπετασμάτων, ἧς ἄνωθεν εὗρηται στρογγύλος φεγγίτης, ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποίου ἀνήρτηνται δύο κέρατα ἐλάφου. Ἀριστερᾷ, θύρα φέρουσα πρὸς τὰ δωμάτια τῆς Νίνας· παρὰ τὴν θύραν παράθυρον. Ἡ λοιπὴ τῆς αἰθούσης ἐπέπλωσις λίαν πολυτελής).

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΧΟΡΝΑΡΟΣ, ἐξερχόμενος τῶν δωματίων τῆς Νίνας καὶ παρατηρῶν τὸ ὡρολόγιόν του.

Τέσσαρες ! . . . Κε' ἀκόμη δὲν ἦλθε. Περίεργον ! Ἐν τούτοις εἶχαμε δώσει λόγον νὰ πᾶμε κυνήγι. Εἶχα, ἢ μᾶλλον ἔχω σκοπό, εἶδοι βεβαίως θᾶρθῃ, νὰ τελειώσω πλέον μαζί του. Πρέπει νὰ πάρῃ τὴν Μά-